

Breken en Bouwen

Eerste gesprekspapier over Jeremia

Lezen Jeremia 1

De komende tijd gaan we bezig met de profeet Jeremia. Geen gemakkelijk boek. Een profeet die niet alleen spreekt over liefde en genade, maar ook over oordeel en straf. Zouden we die niet maar liever overslaan? Juist niet. Door met elkaar te luisteren naar Jeremia en zijn ferme taal ontdekken we op een andere manier dan gewoonlijk de diepte en de kracht van Gods woorden.

Onderstaand gesprekspapier is anders opgebouwd dan de eerdere varianten. We willen meer benadrukken dat de gesprekspapieren bedoeld zijn als verwerking bij de preken. Daarom zou het niet nodig moeten zijn om nogmaals heel veel informatie in deze papieren te zetten. We hebben er daarom voor gekozen om te beginnen met de vragen ter bespreking.

We kunnen ons echter ook voorstellen dat niet iedereen de preken meer helder voor de geest heeft. Daarom hebben we onder de vragen nog een bewerkte versie van de preek opgenomen. Tussen de bewerkte versie in hebben we de vragen nogmaals gezet, zodat degene die de leiding heeft over de vergadering makkelijk de uitleg kan terugvinden die betrekking heeft op de gestelde vraag. Deelnemers hoeven dus in principe alleen de 1^e pagina te printen.

Vragen naar aanleiding van de preek over Jeremia 1

De preken zijn gehouden op: JK 16/9, MK 30/9 en HS 23/9

- Lees Jeremia 1 nauwkeurig. Wat valt op? Waar zou je verder over willen praten?
- Wat weet je van de profeet Jeremia. Deel de verwachtingen die jullie hebben van dit boek en deze gesprekspapieren. Waar zie je tegenop? Waar zie je naar uit?
- Wat roept het woord 'oordeel' bij je op? Spreek met elkaar door over de gevoelens die dit begrip bij jullie wakker roepen. Probeer duidelijk te krijgen waar die gevoelens vandaan komen.
- Herken je het gevoel dat God niet doet wat Hij belooft? Of dat het heel anders lijkt te gaan dan je gedacht had? Op welke manier ga je daar mee om? Helpt dan het beeld van de amandelboom?
- Er is een groot verschil tussen de oordeelsprediking van Jeremia en bangmakerij. Kun je aangeven waar dat verschil uit bestaat?
- God wil afbreken en vernietigen om op te bouwen. Neem een paar momenten de tijd om na te denken over wat God in jouw leven moet afbreken om te kunnen bouwen en planten.

Achtergrondinformatie

Op basis van de gehouden preken

Historische achtergrond

Het boek Jeremia speelt zich af in een tijd van crisis. We hebben het dan over het rijk Juda zo'n 600 jaar voor Christus dat bedreigd werd door het grote Babylonische rijk dat op het punt om met zijn indrukwekkende kracht heel het toenmalige Midden-Oosten onder de voet te lopen. Er was dus meer aan de hand dan pensioenen die gekort moesten worden, of verhoogde rentes op studieleningen. Nee, het leven zelf stond op het spel.

We lezen in dit eerste hoofdstuk dat Jeremia geroepen wordt. Allereerst lezen we in welke tijd dat zo ongeveer gebeurde. In het dertiende jaar van de regering van Josia kwam het woord van de Here voor het eerst tot Jeremia. Dat is zo rond het jaar 627 voor Christus. En deze Josia was een koning die goed bekend staat. De schrijver van het boek koningen zegt: Hij deed wat goed was in de ogen van de Here en week niet af van zijn vader David, niet naar links, niet naar recht (2 Kon. 22:2). Tijdens de regering van Josia wordt er in de tempel een geweldige vondst gedaan. De hogepriester Hilkia vindt een verloren gewaand wetboek in de tempel (vaak gaat met ervan uit dat dit het boek Deuteronomium, of een oervorm daarvan is) (2 Kon. 2) en door het lezen daarvan komt hij ertoe om een geweldige reformatie op gang te brengen. De Godsdienst wordt gezuiverd en de tempeldienst wordt hersteld. Onder zijn leiding werd het Pascha voor het eerst sinds tijden weer gevierd.

Josia was dus een goede koning en eigenlijk alle uitleggers gaan er dan ook vanuit dat

Jeremia weliswaar ten tijde van zijn regering geroepen is, maar dat hij het intensiefst heeft gewerkt onder de opvolgers van Josia: Joachaz, Jojakim, Jojakin en Zedekia. Stuk voor stuk lezen we van hen dat zij deden wat slecht is in de ogen van de Heer. En dan kun je aan allerlei dingen denken: afgodendienst, het dienen van andere goden of van afbeeldingen. Maar bijvoorbeeld ook: politiek gekonkel. In plaats van op God te vertrouwen, vertrouwden deze koningen op politieke samenwerkingen, met Egypte bijvoorbeeld. Of je kunt denken aan onrecht binnen de samenleving: armen en hulpeloze mensen die onderdrukt worden ten gunste van de rijken. Daar treedt Jeremia in zijn profetische werk tegenop.

Verwerking

- **Wat weet je van de profeet Jeremia. Deel de verwachtingen die jullie hebben van dit boek en deze gesprekspapieren. Waar zie je tegenop? Waar zie je naar uit?**

Breken en bouwen

In vers 10 krijgt Jeremia dan zijn taak toegewezen, namelijk om 'uit te rukken', 'te verwoesten', 'te vernietigen', 'af te breken' en om 'op te bouwen' en 'te planten'. Dat klinkt wat ons betreft niet al te vrolijk. De eerste vier woorden zijn negatief, terwijl alleen de laatste twee positief zijn.

Eigenlijk is de opdracht die Jeremia hier krijgt van God een samenvatting van het hele

boek. In het boek Jeremia gaat het vaak over God oordeel, over hoe God paal en perk stelt aan geweld, afgoderij en onrecht. En in de profetieën die Jeremia uitspreekt gaat het er niet zachtzinnig aan toe. Het is daarom ook een boek dat wij als moderne lezer soms heel lastig vinden. Wij hebben het liever over positieve dingen, over leuke verhalen.... en dan vinden we die profeten van het Oude Testament soms maar een stelletje zwartkijkers. We lezen liever een mooie geschiedenis uit het Nieuwe Testament dan een zware profetie uit het Oude Testament. Maar daarmee doen we niet alleen de Bijbel te kort, maar ook onszelf. Want inderdaad is het zo dat het in Jeremia veelvuldig gaat over verkeerde dingen, zaken waar een eind aan gemaakt moet worden, maar de boodschap is toch vooral dat God dat doet, om te kunnen bouwen, om te kunnen planten. Het land en het volk van Juda was onvruchtbare bodem geworden, was totaal onbruikbaar geraakt, en daarom moest het totaal omgeploegd worden, voordat God weer kon beginnen. Dus: Jeremia moet wel *vernietigen, verwoesten, uitrukken en afbreken*, maar dat moet hij om zo het volk klaar te maken voor Gods genade...

Wij moeten wat dat betreft de Bijbel laten uitspreken, ook als we op bladzijden komen die ons minder aan staan. Want ook in ons leven zou het zo maar eens kunnen zijn dat God moet vernietigen en breken, voordat Hij kan gaan bouwen en planten. Op het einde komen we daar nog even op terug.

Verwerking

- **Wat roept het woord 'oordeel' bij je op? Spreek met elkaar door over de gevoelens die dit begrip bij jullie wakker roepen. Probeer duidelijk**

te krijgen waar die gevoelens vandaan komen.

De amandelboom

We gaan verder met de tekst. Nadat Jeremia geroepen is, krijgt hij even later - hoe lang dat is weten we niet - weer een woord van de Heer. 'Wat zie je?', vraagt God aan Jeremia. En Jeremia antwoordt dan dat hij een amandeltwijg ziet. We hoeven hier overigens niet aan een visioen te denken. Het kan heel goed zijn dat Jeremia buiten stond en voor zijn neus een amandelboom zag.

En dan komt het woord van de Heer: 'dat zie je goed', zei de Heer, 'want zo snel als een amandelboom in het voorjaar uitbot, zo snel laat ik mijn woorden uitkomen'. De Nieuwe Bijbelvertaling is hier niet zo fraai. Het is meer een uitleg dan een vertaling. Letterlijk staat er: ik waak over mijn woord om dat te doen. Dus Jeremia ziet een amandeltak, en vervolgens zegt God, 'Goed gezien, want ik waak over mijn woord om dat te doen'. Dat klinkt een beetje vreemd, maar in het Hebreeuws klinkt het woord voor amandeltwijg bijna hetzelfde als het woord voor waken. *Sjoqed* en *Sjaqed*. Voor ons lijkt het vergezocht, maar voor Jeremia zal het verband duidelijk geweest zijn. En de amandelboom heette ook wel de waker, omdat deze al wakker was - tot bloei kwam - terwijl andere bomen nog in winterslaap waren. In februari kwam de amandelboom al tot bloei.

Het punt dat God hier maakt naar Jeremia is niet dat God snel zijn woord gaat vervullen. Dat is namelijk ook helemaal niet het geval. Het punt is dat God Zijn Woord gaat vervullen, hoe lang dat ook duurt. God waakt erover dat zijn Woord waar gemaakt wordt.

Dit gezicht is dus juist bedoeld om twijfel bij Jeremia weg te nemen. Luister Jeremia, het kan lang duren, maar wees ervan verzekerd dat wat God zegt ook gaat gebeuren. Laat je dus niet uit het veld slaan of ontmoedigen als het lijkt dat dingen anders gaan dan ik heb gezegd. Ik waak erover om het doen.

Ik denk dat dit zo voor ons heel nadrukkelijk ook een les mag zijn. God houdt ons hier ook de les van de amandelboom voor en laat daarmee zien dat Hij hoe dan ook handelt naar zijn Woord. Dat is allereerst een bemoediging voor ons: wat God beloofd heeft gaat gebeuren. Hij waakt erover, d.w.z. hij is erop gespitst om Zijn beloften waar te maken. Daar mogen we moed uit putten als we het niet meer zien zitten. Ook Jeremia heeft diepten meegemaakt, heeft momenten gekend in zijn profetische werk dat hij niets van God zag, maar hij mocht telkens terugdenken aan het begin en dat leren: God doet wel degelijk wat Hij zegt. Dat gaf hem moed en houvast. Dat mag ons net zo goed moed geven.

Verwerking

- **Herken je het gevoel dat God niet doet wat Hij belooft? Of dat het heel anders lijkt te gaan dan je gedacht had? Op welke manier ga je daar mee om? Helpt dan dit beeld van de amandelboom?**

De kokende pot

Maar dat geldt natuurlijk niet alleen voor Gods beloften. Dat geldt ook voor Gods oordeel. En dan komen we bij het volgende beeld...

Jeremia ziet een pot met kokende vloeistof die overhelt vanuit het noorden. Ook hier kun je je afvragen of Jeremia een visioen heeft, of

dat hij op een binnenplaats staat waar toevallig een pot op het vuur staat. Het doet er ook niet zoveel toe. Hij ziet de pot en God zegt: zoals die pot vanuit het noorden overstroomt, zo zal vanuit het noorden het oordeel over Juda komen. Om dit begrijpen moeten we weten dat de grote legers van Babel vanuit het Noorden Israël en Juda binnentrokken. Dat was de route die gevolgd zou worden en voor Jeremia die dit gehoord zal hebben zal dit direct duidelijk geweest zijn. God komt met zijn oordeel, hij laat het toe dat zijn heilige stad en zijn heilige tempel onder de voet gelopen worden...

En nou moeten we in het achterhoofd houden wat we geleerd hebben van de amandeltwijg: God waakt erover om dat te doen. God komt niet alleen zijn beloften van heil, maar ook zijn beloften van oordeel na. God is niet als een ouder die met een of andere absurde maatregel dreigt die hij/zij toch niet waar kan maken. Nee, als God dreigt met Zijn oordeel, dan is het Hem menens. Dan kun je al mens daar wel je schouder over ophalen en denken 'het zal mijn tijd wel duren', maar bij God geldt niet 'van uitstel komt afstel'.

Dit is natuurlijk niet zo'n leuk thema om het over te hebben, maar toch kan het geen kwaad om erbij stil te staan. Wanneer je als mens Gods woord luistert, op je in laat werken er vervolgens niets mee doet, dan heeft dat consequenties. Als God van je vraagt Hem lief te hebben boven alles en je naast lief te hebben als jezelf, maar je bent toch alleen met jezelf bezig, dan is dat niet zonder gevolgen. Het is goed omdat te beseffen: het is niet maar om het even hoe je met de Bijbel en het evangelie omgaat.

Als je naar de Here God luister, moet je ook willen leven naar zijn wil, moet je ook de omgang met Hem zoeken. En daarom zijn dit niet zo zeer dreigementen, als wel

aansporingen om toch vooral God te zoeken en te doen wat Hij vraagt.

Verwerking

- Er is een groot verschil tussen de oordeelsprediking van Jeremia en bangmakerij. Kun je aangeven waar dat verschil uit bestaat?

Slotopmerkingen

Ter afsluiting twee slotopmerkingen:

In deze vertaling stond: zo snel als de amandelboom, zo snel doet God zijn Woord uitkomen. Maar hier blijkt helemaal dat deze vertaling niet klopt. Want als het gaat om Gods oordeel dan heeft God bij uitstek geduld. Dan gunt Hij aan u en jou bij uitstek de tijd om terug te keren van onze dwaalwegen, naar Hem toe. Maar hoe geduldig God ook is, op een gegeven moment is het zover dat je er niet meer om heen kunt.

Het tweede is: Gods oordeel. God wil door het Woord van Jeremia vernietigen, uitrukken, afbreken en verwoesten. Hij wil dat nog steeds doen. Ook vandaag. Door dit gesprekspapier ook. Hij wil in u en jou afbreken en uitrukken wat ons bij hem vandaan houdt. Je ongelooft, je ijdelheid, je egoïsme, je luiheid, je hebzucht, je smoesjes...God wil het afbreken en oordelen. Nogmaals: God waakt erover dat Zijn Woord gebeurt.

Maar het wonder is: Hij voltrekt dat wonder in Jezus Christus over zichzelf. Laat je door de woorden van God en door Zijn Heilige Geest brengen bij de Here Jezus en zie hoe er een eind gemaakt wordt aan jouw zonde. En tegelijk: zie hoe God dingen gaat opbouwen in je leven. God die door Zijn Geest de schuld en het kwaad in je leven

brengt bij het kruis, brengt vanuit de levende Heer Jezus Christus Zijn vruchten: geloof, liefde, volharding...noem maar op.

Verwerking

- God wil afbreken en vernietigen om op te bouwen. Neem een paar momenten de tijd om na te denken over wat God in jouw leven moet afbreken om te kunnen bouwen en planten.

